

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

Предметна (циклова) комісія викладачів педагогіки, психології, методик
дошкільного виховання та фізичної культури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступниця директора з навчальної роботи
Олена МІШКУЛИНЕЦЬ

«*Олена*» серпень 2025 року

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 12 ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЛОГОПЕДІЇ

Підготовки : фахового молодшого бакалавра

(назва освітньо-професійного ступеня)

галузь знань : A Освіта

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність: A2 Дошкільна освіта

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Відокремлений структурний підрозділ «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Навчальна програма з дисципліни «Основи інклюзивної освіти та логопедії» для здобувачів освіти

з галузі знань А Освіта

за спеціальністю А 2 Дошкільна освіта

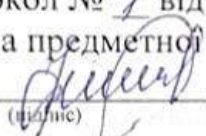
Розробник (укладач) програми:

Наталія КЕРТИС, викладач педагогіки та методик дошкільного виховання, спеціаліст «вищої категорії», викладач-методист», старший викладач

Програму схвалено на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури

Протокол № 1 від 25 серпня 2025 року

Голова предметної (циклової) комісії

 (підпис) (Яна ФЕНЬОВ) (ім'я та прізвище)

Програму обговорено та рекомендовано до затвердження методичною радою ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Протокол № 1 від 25 серпня 2025 року

Голова методичної ради

 (підпис) (Тетяна ІСАК) (ім'я та прізвище)

1. ВСТУП

Програма з навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти та логопедії» укладена згідно з навчальним планом ОПС «фаховий молодший бакалавр» спеціальності А 2 Дошкільна освіта та спрямована на виконання вимог Закону України «Про освіту», «Про фахову перед вищу освіту», «Закону про дошкільну освіту», Концепції розвитку інклюзивної освіти, Державного стандарту дошкільної освіти.

Вивчення навчальної дисципліни спрямоване на опанування здобувачами фахової передвищої освіти теоретичними та практичними знаннями відповідно до спеціальності, активне включення їх до самостійної навчальної, наукової діяльності, до участі в різних видах педагогічної практики, виховання у здобувачів освіти професійних педагогічних якостей та компетентностей.

Робоча програма навчальної дисципліни побудована на засадах особистісно-зорієнтованої парадигми освіти, враховуючи специфіку навчання фахової передвищої освіти за Європейською кредитно-трансферною системою.

Програмою передбачено вивчення навчальної дисципліни протягом 2 семестру. Дисципліна розглядається як вибіркова складова змісту професійної підготовки вихователя закладу дошкільної освіти.

Навчальна дисципліна «Основи інклюзивної освіти та логопедії» має тісні міждисциплінарні зв'язки зі: «Вступом до спеціальності», «Педагогікою», «Загальною та віковою психологією», «Основами педагогічної майстерності», «Анатомією», «Логопедією», «Основами медичних знань».

Мета дисципліни: оволодіння здобувачами освіти компетентностями щодо теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-методичних засад інклюзивної освіти в закладах дошкільної освіти; формування систематизованих наукових уявлень про сутність, основні завдання, напрями роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти; про інклюзивне освітнє середовище; формування загальних та фахових компетентностей вихователів для інклюзивного навчання дітей; здійснення особистісно-мотиваційної, когнітивної та практичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах

інклюзивного навчання.

Завдання дисципліни:

- сформувати усвідомлене розуміння принципів інклюзивної освіти;
- ознайомити із завданнями інклюзивної освіти, віковою періодизацією, організаційними моделями та їх методичною реалізацією;
- ознайомити з законодавчо-нормативною базою та тенденціями розвитку інклюзивної освіти у світі та в Україні;
- сформувати практичні навички і уміння застосовувати методи професійної діяльності педагогів у інклюзивних закладах дошкільної освіти;
- виробити навички співпраці в команді спеціалістів та батьків при навчанні та вихованні дітей з особливими освітніми потребами;
- сформувати навички диференційованого підходу та навчання дітей з особливими освітніми потребами.

В результаті вивчення дисципліни здобувачі освіти повинні **знати:**

- навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти у вітчизняній освіті;
 - зміст і специфіку діяльності вихователя та асистента вихователя з організації та впровадження інклюзивного навчання;
 - науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації професійної діяльності в інклюзивному середовищі;
 - особливості взаємодії вчителя зі спеціалістами інших служб в системі навчання;
- здобувачі освіти повинні **вміти:**
- ефективно використовувати отримані теоретичні знання і практичні уміння в інклюзивному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти;
 - дотримуватися принципів універсального дизайну в організації навчальній діяльності дітей в ЗДО;
 - взаємодіяти в команді психолого-педагогічного супроводу;
 - застосовувати стратегії та практики інклюзивного навчання при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами;
 - ефективно співпрацювати з батьками дітей з ООП.

В процесі вивчення дисципліни «Основи інклюзивної освіти та логопедії»

формуються *загальні компетентності*:

ІК 1. Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК6. Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК13. Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

СК15. Здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Програмні результати навчання передбачають :

РН1. Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини.

РН4. Окреслювати завдання, форми взаємодії «родина – заклад дошкільної освіти – початкова школа» та їх реалізації в умовах закладу дошкільної освіти.

РН12. Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії.

РН13. Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності.

РН16. Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти та логопедії»

здійснюється у формі лекцій, практичних занять та самостійної роботи. Теоретичні заняття з педагогіки проводяться у формі лекцій з поєднанням різних методів та прийомів навчання.

Тематика практичних занять спрямована на поглиблення теоретичних знань здобувачів освіти, опрацювання рекомендованої літератури, аналізу документів та інформаційних матеріалів з окремих питань організації навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти, використання передового педагогічного досвіду з інклюзивної освіти в ЗДО. Практичні заняття можуть проводитись у формі розв'язування педагогічних ситуацій, задач, дидактичних та ділових ігор, складання опорних таблиць, схем моделювання та програвання фрагментів занять, виконання тестових завдань, спостереження та аналізу відеозаписів педагогічної практики та перегляду презентацій.

Вивчення навчальної дисципліни завершується диференційованим заліком.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади інклюзивної освіти

Тема 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою.

Інклюзивна освіта як модель соціального устрою, Історія становлення інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія. Основні принципи інклюзивної освіти. Розвиток інклюзивної освіти закордоном та в Україні.

Тема 2. Нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання дітей в закладах дошкільної освіти.

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Українське освітнє законодавство та нормативно-правові акти в галузі спеціальної та інклюзивної освіти. Освітні закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту». Сучасна освітня нормативно-правова база закладів дошкільної освіти.

Тема 3. Спеціальна освіта в Україні.

Характеристика спеціальної освіти в Україні. Вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні заклади та заклади дошкільної освіти. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні. Основні підходи до надання освіти дітям з обмеженими можливостями здоров'я: мейнстримінг, інтеграція, інклюзія. Інклюзивний ЗДО.

Змістовий модуль 2. Організація освітнього середовища та інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти

Тема 4. Організація інклюзивного освітнього простору в ЗДО.

Поняття про освітнє, корекційне та інклюзивне середовище. Створення інклюзивного середовища в ЗДО. Основні компоненти інклюзивного середовища. Основи універсального дизайну в освіті. Принципи

універсального дизайну. Доступність та розумні пристосування. Осередки діяльності та їх облаштування. Ресурсна кімната в ЗДО. Компенсаторні та допоміжні засоби для навчання дітей з ООП.

Тема 5. Професійна діяльність вихователя ЗДО в умовах інклюзивного навчання.

Співпраця фахівців для забезпечення успішної інклюзії в ЗДО. Організація

професійного співробітництва в інклюзивному дитячому садку. Зміст діяльності команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Місце вихователя дитячого садка у структурі професійного співробітництва. Професійна готовність вихователів до інклюзивної освіти. Асистент вихователя та його завдання.

Тема 6. Взаємодія ЗДО із батьками в системі інклюзивної освіти.

Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в освітнє середовище ЗДО. Принципи педагогічної роботи з батьками в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Завдання батьків як членів навчальної команди. Рекомендації з організації успішної взаємодії педагогів і сімей. Форми роботи з батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 7. Корекційно-розвивальна робота як складова інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти.

Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Принципи організації корекційно-розвивальної роботи в освітніх закладах. Корекційно-розвивальні заняття в закладах дошкільної освіти. Використання різних видів арт-терапевтичних технологій.

Тема 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивного навчання в ЗДО.

Курикулум (навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти) та його значення в навчанні дитини з особливими освітніми потребами. Модифікація й адаптація курикулуму. Навчально-дидактичне забезпечення в інклюзивній групі ЗДО. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП. Індивідуальний навчальний план та його складові.

Тема 9. Оцінювання навчальних досягнень дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

Сутність і завдання оцінювання навчальних досягнень дітей з особливими освітніми потребами. Критерії оцінювання результатів навчання дітей з особливими освітніми потребами. Особливості оцінювання навчальних досягнень дітей в закладах дошкільної освіти. Інструментарій оцінювання. Портфоліо дитини з ООП.

Змістовий модуль 3. Особливості навчання дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами

Тема 10. Предмет і завдання логопедії як науки.

Принципи і методи логопедії. Труднощі під час навчання. Зв'язок логопедії з іншими науками. Анатомофізіологічні механізми мовлення. Будова мовленнєвого апарату. Поняття про мовленнєві порушення . Їх причини та класифікація. Причини мовленнєвих порушень Специфіка роботи вихователя ЗДО з дітьми з порушеннями мовлення. Особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Модель професійної компетентності логопеда. Значення перед мовленнєвого обстеження дитини для ранньої діагностики мовленнєвих порушень.

Тема 11. Ігрові технології формування мовленнєвих умінь у дітей дошкільного віку.

Ігрові методи розвитку мовлення. Корекційні вправи для розвитку артикуляції та фонематичного слуху. Вплив порушень фонематичного слуху на розвиток усного мовлення. Інтерактивні методи логопедичної корекції у ЗДО. Використання ігрових технологій для корекції мовлення.

3. Рекомендована література

Базова

1. Аніщук А, М, Інклюзивна освіта: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Дошкільна освіта" / А. М. Аніщук. - Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. - 227 с.
2. Діти з затримкою психічного розвитку та їх навчання: навчальний посібник для педагогів і шкільних психологів / Т.Д. Ляшенко, Н.А. Бастун, Т.В.Сак. - К.: ІЗМН, 1997. - 128 с.
3. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник /А. А.Колупаєва, О.М. Таранченко. — Харків: Вид-во «Ранок», 2019. — 304 с.
4. Колупаєва А. А. Психолого-педагогічна підтримка дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання в європейських країнах / А. А. Колупаєва // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. — К.: Університет «Україна». — 2006.
5. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. - К.: Видавнича група «АТОПОЛЬ», 2011. - 273 с. - (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А. А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, ЕА. Данілявічутє, С.В. Литовченко. - К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. - 197 с. - (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Кравченко Г. Ю. Інклюзивна освіта в ДНЗ і Ю. Г. Кравченко, Г. О., Сіліна. - Харків: вид-во «Ранок», 2018, - 176 с. - (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
8. Кузава І. Б. Концептуальні засади розвитку процесу інклюзії в умовах дошкільної освіти. Науковий часопис НПУ Імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2013. Вип. 23. С. 130- 135.
9. Кузава І.Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і методика / Ірина Борисівна Кузава. - Луцьк: ПП Іванюк В.П., 2013. - 292 с.
10. Луцан Н.І. Підготовка дітей старшого дошкільного віку із зоровим відхиленням до навчання у школі / Луцан Надія Іванівна, Вертутіна Валентина Миколаївна. - Івано-Франківськ: НА ІР, 2016. - 228 с.
11. Навчальний курс з інклюзивної освіти: Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3 і уклад. Л. М. Сидорів, за ред. С. М. Сидоріва. Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г. М., 2020. - 235 с.
12. Олефір Н. Особливості інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти // Нова педагогічна думка. - 2019.-III 2 (98). - С.143-146.
13. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб./ За заг. ред. А.А. Колупаєвої. —

К.: «А.С.К.», 2012. - 307 с. — (Серія «Інклюзивна освіта»),

14. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.- метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. - К., ТОВ ВПЦ «ЛітописХХ», 2010. - (Серія «Інклюзивна освіта»).

15. Савінова Н. В. Інклюзивне навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з психофізичними порушеннями. Частина 3. (Для змішаної форми навчання) : навчально-методичний посібник і Н. В. Савінова, М, І. Берегова, Д. М. Борулько. - Миколаїв: Видавець Румянцева Г. В., 2022. - 184 с.

16. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда / За заг. ред.. А.А. Колупаєвої. - К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. - 124 с. - (Серія «Інклюзивна освіта»).

17. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник / Марія Швед. - Львів: Український католицький університет, 2015. - 360 с.

Допоміжна

1. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком»: програма «Інклюзивна освіта»: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ussf.kiev.ua/index.php>.

2. Закон України Про освіту: від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. // Голос України. - 2017, 27 верес. - (№ 178-179). - С. 10-22.

3. Лист МОН України від 25.06.2020 № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти».

4. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. - №3 (57).- 2010.-С. 3-11.

5. Наказ МОН України від 23.04.2018 № 414 (зі змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11.05.2018 за № 582/32034. «Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти».

6. Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти» сьогодні, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 року.

7. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 № 530 (зі змінами).

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2020 року № 1289 "Про затвердження Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з

особливими освітніми потребами у закладах освіти"

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року № 545 "Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр.

10. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ МОН України від 08.06.2018 року № 609.

11. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. - №4 (64). - 2012.

- С. 2-5.

12. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти / укл. Н. Софій, Ю. Найда. ЮНІСЕФ, ВФ «Крок за кроком», 2019.65 с.

13. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В.; [за ред. А. А. Колупаєвої]. —К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — (Серія «Інклюзивна освіта»).

14. Таранченко О. М. Нові освітні маршрути для дітей з порушеннями слуху: інклюзивні заклади/ О.М. Таранченко // Початкова школа. — 2013. — №2.

— С. 47-51.

Інформаційні ресурси:

1. Закон України «Про дошкільну освіту»: чинне законодавство. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2628-14> (дата звернення: 04.03.2021).

2. Інклюзивна група в ДНЗ. Рекомендації до облаштування простору. URL:

<https://inkluzia.com.ua/inkluzivna-grupa-v-dnz.-rekomendatsiyioblashtuvannya-prostoru/>

3. Конвенція про права дитини, 1989. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

4. Конвенція про права дитини. Версія для дітей. Дата публікації листопад 2019 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://imi.cf/3iPpVbu>

5. Конвенція про права осіб з інвалідністю. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995jg71>

4.Засоби діагностики успішності навчання: індивідуальне і фронтальне

опитування, оцінювання письмових завдань, дидактичне тестування, перевірка групових творчих завдань.

5. Форма контролю: залік.